

TỔ CHỨC TỰ HỌC PHÂN MÔN “XƯỚNG ÂM 1” CHO SINH VIÊN NGÀNH ÂM NHẠC

SELF-STUDY ORGANIZATION OF "VOCALS 1" FOR MUSIC STUDENTS

NGUYỄN THỊ THU

Trường Đại học Thủ Dầu Một, *thunt@tdmu.edu.vn*

THÔNG TIN	TÓM TẮT
<p>Ngày nhận: 28/01/2022 Ngày nhận lại: 03/02/2022 Duyệt đăng: 15/6/2022 Mã số: TCKH-S02T6-B05-2022 ISSN: 2354 – 0788</p> <p>Từ khóa: <i>tự học, tự học của sinh viên, xướng âm, kỹ năng.</i></p> <p>Key words: <i>self-study, self-study of students, vocals, skills.</i></p>	<p><i>Việc tự học có tầm quan trọng đặc biệt, giúp con người hiểu biết, linh hoạt tri thức một cách chủ động, tự làm chủ, quyết định vấn đề mà bản thân thích và nghiên cứu, làm cho con người trở nên năng động, sáng tạo, không ỳ lại, không phụ thuộc vào người khác. Đối với mỗi môn học đều có những biện pháp tự học để đạt được hiệu quả tốt nhất, môn Xướng âm 1 cũng không ngoại lệ, đây là môn học mang tính chất nền tảng thiết thực trong quá trình học và ứng dụng thực tế. Bài viết đã nêu lên thực trạng tự học môn Xướng âm 1 của sinh viên ngành âm nhạc, đồng thời chia sẻ cách tổ chức tự học phân môn Xướng âm 1 nhằm nâng cao chất lượng cho sinh viên ngành âm nhạc.</i></p> <p>ABSTRACT</p> <p><i>Self-study is of particular importance, helping people to understand, acquire knowledge proactively, be self-employed, decide on problems that they like, and study, to make people become dynamic, creative, and not dependent on others. For each subject, there are self-learning measures to achieve the best effect, Chorus 1 is no exception, this is a practical fundamental subject in the learning process and practical application. The article highlighted the situation of self-study of Vocal Choir 1 music students and shared how to organize self-study of Vocal 1 to improve the quality for music students.</i></p>

1. ĐẶT VẤN ĐỀ

Đối với bậc đại học, yêu cầu là khả năng tự học và tự nghiên cứu của sinh viên để sinh viên biết cách học tự học, tự nghiên cứu và vận dụng những hiểu biết để lý giải các vấn đề thực tiễn là vấn đề đặc biệt quan trọng. Để tồn tại và phát triển trong bối cảnh xã hội ngày nay, sinh viên cần phải tự học, tự nghiên cứu dưới sự hướng

dẫn của thầy cô giáo. UNESCO đã nêu mục tiêu của học tập đó là: "Học để biết, học để làm, học để chung sống, học để tự khẳng định mình", vì thế đòi hỏi sinh viên phải rèn luyện năng lực tự học cho bản thân để phù hợp với yêu cầu của xã hội. Hiện nay chương trình đại học áp dụng đào tạo theo tín chỉ, mỗi học phần đều có số tiết dạy học trên lớp và số tiết sinh viên tự học tự nghiên

cứ ở nhà, vấn đề được đặt ra là sinh viên tự học tự nghiên cứu tại nhà đã đạt được mục tiêu môn học hay chưa? Thực tế cho thấy có nhiều yếu tố đã ảnh hưởng đến chất lượng tự học, đặc biệt là tinh thần, thái độ tự học của sinh viên đã không phát huy tốt. Đối với mỗi môn học đều có những biện pháp tự học để đạt được hiệu quả tốt nhất, môn Xướng âm 1 cũng không ngoại lệ, đây là môn học mang tính chất nền tảng thiết thực trong quá trình học và ứng dụng thực tế. Các kỹ năng đọc và ghi nhạc đòi hỏi sinh viên phải có năng khiếu âm nhạc, về tai nghe và về giọng hát nhất định. Ngoài việc hiểu và làm được, học viên cần phải học tập các phương pháp Xướng âm khác nhau để quá trình thực hành chuyên môn sau này tiến hành một cách khoa học. Môn học này hình thành những kỹ năng vô cùng cần thiết, hỗ trợ cho các môn học khác, giúp sinh viên hình thành khả năng tư duy âm nhạc, nâng cao khả năng nghe, ghi nhớ âm thanh, là cơ sở để sinh viên phát huy năng khiếu, năng lực hoạt động âm nhạc. Nội dung học phần “Xướng âm 1” yêu cầu sinh viên rèn luyện kỹ năng Xướng âm giọng không có dấu hóa, nếu như sinh viên chỉ học bài trên lớp với thời lượng ít ỏi thì khả năng khó đạt được mục tiêu môn học. Trong đề cương môn học yêu cầu sinh viên thực hiện số tiết tự học gấp 2 lần số tiết trên lớp. Để việc tự học đạt được mục tiêu đề ra, ngoài nội dung học tập phù hợp, đòi hỏi người học phải nỗ lực luyện tập, biện pháp học tập tốt mới mang lại hiệu quả cao.

2. MỘT SỐ KHÁI NIỆM

2.1. Xướng âm

Xướng âm còn được gọi là phân môn Đọc nhạc. Cũng giống như việc đọc chữ, muốn đọc nhạc người học cần được trang bị một số kiến thức cơ bản về lý thuyết âm nhạc bao gồm tên nốt nhạc, quãng, cao độ, trường độ, cường độ của âm thanh cũng như một số yếu tố khác như giai điệu, nhịp điệu và tiết tấu âm nhạc... Việc đọc nhạc còn phụ thuộc vào chất giọng cũng như năng khiếu tự nhiên của con người. Ngoài việc đọc đúng các quy định của bản nhạc, chúng ta

còn phải đọc có sắc thái, tình cảm mà tác giả, tác phẩm yêu cầu....

Theo cuốn Phương pháp dạy học Ký - Xướng âm trong đào tạo giáo viên âm nhạc phổ thông của PGS.TS Trịnh Hoài Thu, “Xướng âm là việc mã hóa những nốt nhạc thành âm thanh với âm sắc giọng người. Đọc tốt một bài xướng âm phải bao gồm hệ thống kỹ năng liên quan như: kỹ năng về cao độ, trường độ, cường độ, các loại nhịp, cách phân câu...” [2, tr.16].

Các tác giả Đào Trọng Từ, Đỗ Mạnh Thường, Đức Bằng trong cuốn Thuật ngữ và ký hiệu âm nhạc thường dùng đã xác định khái niệm “xướng âm” được ghi đơn giản là “hát những nốt trên khuông nhạc đúng nhịp phách, cao độ, trường độ và sắc thái” [3, tr.93].

Trong cuốn Phương pháp xướng âm, tác giả Doãn Mẫn giải thích “xướng âm là môn học đọc các dấu nhạc thành nhạc điệu. Học xướng âm là học những phương pháp để mỗi khi cầm bản nhạc ta có thể đọc lên, hát lên đúng nhịp điệu, đúng tiếng cao, thấp, mạnh, nhẹ, theo các dấu hiệu đã ghi trong bản nhạc” [1, tr.12].

Như vậy, các khái niệm nêu trên đều có chung quan điểm về xướng âm đó là dùng giọng người để đọc/hát những nốt nhạc ghi trên bản nhạc sao cho chính xác về cao độ, trường độ, sắc thái và các ký hiệu được ghi trong tác phẩm.

Phân môn “Xướng âm 1” có vị trí, tầm quan trọng đặc biệt đối với sinh viên ngành âm nhạc. Môn học này mang tính chất nền tảng thiết thực trong quá trình học và ứng dụng thực tế. Cùng với môn Lý thuyết âm nhạc, phân môn Xướng âm được coi là môn học chính mang tính chất cung cấp cơ sở lý thuyết và thực hành cho sinh viên chuyên ngành âm nhạc. Nếu môn Lý thuyết âm nhạc cơ bản giúp người học tiếp cận tác phẩm âm nhạc ở khía cạnh nhận biết các ký hiệu được ghi trên bản nhạc thì phân môn Xướng âm là chìa khóa để mở cánh cửa âm thanh của bản nhạc.

Xướng âm là môn học có mối tương quan, kết nối với hầu hết các môn học khác thuộc

chuyên ngành âm nhạc. Đối với bộ môn Thanh nhạc, khi được giao một tác phẩm mới, sinh viên phải tự xướng âm đúng cao độ, trường độ... mà không phụ thuộc vào sự hỗ trợ của giáo viên hay các loại nhạc cụ. Môn Xướng âm còn giúp sinh viên tự chuyên giọng, dịch giọng khi hát một ca khúc để phù hợp với âm vực của mình. Trong hát Hợp xướng, việc học tốt môn Xướng âm hỗ trợ người học các kỹ năng khi hát nhiều bè khác nhau, hát với phần đệm của các loại nhạc cụ hay dàn nhạc. Với các môn chuyên ngành nhạc cụ như Piano, Guitar, Violin..., việc học tốt Xướng âm giúp người học giải quyết các phần cao độ, trường độ, tiết tấu của bản nhạc.

Như vậy, Xướng âm có vị trí quan trọng trong đào tạo sinh viên ngành âm nhạc và được ví như là chìa khóa của những môn học khác.

2.2. Tự học

Tự học là hình thức học hiện đại dựa trên sự chủ động nghiên cứu của người học chứ không phụ thuộc vào thầy cô. Như vậy không có nghĩa việc tự học thay thế cách học truyền thống mà con người cần tự học có hướng dẫn; bổ sung kết hợp để đạt được kết quả cao. Có thể hiểu tự học là sự chủ động, tích cực, độc lập tìm hiểu, lĩnh hội tri thức và hình thành kỹ năng cho bản thân mình. Hoặc tự học còn có thể được hiểu là chúng ta dựa vào kiến thức được thầy cô giáo hoặc người đi trước cung cấp để từ đó hình thành những bài học cho riêng mình.

Việc tự học có tầm quan trọng đặc biệt, bao gồm: tự học giúp con người hiểu biết, lĩnh hội tri thức một cách chủ động, con người được tự làm chủ, quyết định vấn đề mà bản thân thích và nghiên cứu, giúp con người ghi nhớ một cách lâu hơn do có sự chuẩn bị tìm tòi các kiến thức ấy. Tự học giúp con người trở nên năng động, sáng tạo, không ỷ lại, không phụ thuộc vào người khác. Biết tự bổ sung những khiếm khuyết của mình để tự hoàn thiện bản thân. Không chỉ vậy tự học là con đường ngắn nhất và duy nhất để hoàn thiện bản thân và biến ước mơ thành hiện thực. Người có tinh thần tự học luôn chủ động,

tự tin trong cuộc sống. Tự học giúp bản thân học hỏi được nhiều kiến thức bổ ích, cần xác định mục tiêu rõ ràng, khi có mục tiêu thì việc tự học sẽ trở nên dễ dàng hơn. Lên kế hoạch cụ thể, nhất quán thực hiện theo. Tự học là con đường ngắn nhất để hoàn thiện bản thân và biến ước mơ thành hiện thực nên chúng ta phải xây dựng cho mình tinh thần tự học trên nền tảng của sự say mê, ham học, ham hiểu biết, giàu khát vọng và kiên trì trên con đường chinh phục tri thức.

3. THỰC TRẠNG TỔ CHỨC TỰ HỌC PHÂN MÔN “XƯỚNG ÂM 1” CHO SINH VIÊN NGÀNH ÂM NHẠC

Xướng âm được coi là môn học mang tính chất cung cấp cơ sở lý thuyết và thực hành cho sinh viên. Phân môn xướng âm 1 có tầm ảnh hưởng lớn tới các học phần Ký xướng âm sau đó, ảnh hưởng tới việc học các môn chuyên ngành, ảnh hưởng đến hoạt động chuyên môn sau khi ra trường. Qua thực tế giảng dạy, bản thân tôi thấy rằng: đa số sinh viên đều hiểu được vai trò quan trọng của việc tự học, tuy nhiên do sức ù lì và tính thụ động của sinh viên còn rất lớn nên hoạt động tự học vẫn còn mang tính hình thức, đối phó với bài kiểm tra và chỉ cần đủ điểm để vượt qua môn học.

Một số sinh viên thích thì đến lớp, không thì ở nhà, đi trễ, bỏ tiết, khi có tiết kiểm tra thì đến, làm xong bài thi bỏ về với vô vàn lý do. Một số em đến lớp thì lo làm việc riêng, đến lớp là chỉ để cho có mặt, trong quá trình học không tập trung chú ý, thụ động trong việc phát biểu ý kiến và đặt câu hỏi, thậm chí những câu hỏi rất đơn giản nhưng sinh viên thụ động, lười suy nghĩ rồi trả lời không biết cho xong chuyện. Nếu sinh viên không tham dự đầy đủ số tiết, không nghe giảng và hướng dẫn từ người thầy thì làm sao có được biện pháp tự học tốt, làm sao có đủ kiến thức mà làm tốt bài kiểm tra hay ứng dụng vào các môn học khác thuộc chuyên ngành, ứng dụng được vào hoạt động thực hành thực tiễn. Phân môn xướng âm 1 tương đối khó, thậm chí có nhiều em đến lớp đầy đủ, tập trung nghe

giảng, ghi chép cẩn thận nhưng vẫn chưa thực hành xướng âm tốt là chuyện bình thường.

Một thực tế cho thấy sinh viên có tự học ở nhà, tuy nhiên với mức độ là học cho có, hoặc chỉ ôn luyện những bài học trên lớp chứ chưa thực sự trau dồi luyện tập và tìm hiểu sâu sắc. Có tự học nhưng thời gian hoặc không gian chưa hợp lý, hoặc thời gian còn quá ít so với yêu cầu của môn học dẫn đến việc tự học chưa đạt được kết quả về khối lượng kiến thức cũng như kỹ năng cần đạt được của môn học.

Sau khi sinh viên luyện tập bài xướng âm cần có sự kiểm tra lại độ chính xác cao độ bằng cách dùng nhạc cụ sẵn có hoặc phần mềm âm nhạc trên điện thoại thông minh. Một số sinh viên hoàn cảnh khó khăn, bản thân chưa có được một nhạc cụ hay điện thoại thông minh để hỗ trợ trong việc học cũng đã tạo nên sự bất lợi cho các em trong việc tự học. Một thực tế nữa cho thấy là sinh viên hiện nay rất lười đọc sách, mặc dù sách tham khảo đã được giảng viên hướng dẫn cụ thể ở từng nội dung bài học, trong đề cương chi tiết học phần. Có những sinh viên 2 năm liền kể từ ngày nhập học chưa từng một lần đến thư viện tìm sách. Nhiều bạn sinh viên cũng đã ý thức được việc tự học nhưng vẫn chưa mang lại kết quả như mong muốn, phải chăng là do thiếu những biện pháp học tập khoa học và hợp lý.

Nhìn một cách khái quát thì chúng ta thấy rằng nhiều sinh viên chưa nhận thức được đúng đắn về sự cần thiết của hoạt động tự học, sinh viên chưa tự giác, tích cực, chủ động chiếm lĩnh tri thức cho mình, chưa phát huy tính sáng tạo, đào sâu kiến thức. Một số sinh viên có ý thức tự học thì kỹ năng tìm kiếm và xử lý thông tin phục vụ nhiệm vụ học tập còn yếu. Một trong những vấn đề đặt ra chính là sinh viên đang thiếu một biện pháp học tập phù hợp.

4. TỔ CHỨC TỰ HỌC PHẦN MÔN “XƯỚNG ÂM 1” CHO SINH VIÊN NGÀNH ÂM NHẠC

4.1. Tạo niềm say mê học tập với phân môn xướng âm

Với bất kỳ môn học nào cũng vậy, nếu không có niềm say mê và yêu thích với môn học thì người học khó có thể chinh phục được nó. Học xướng âm cũng không ngoại lệ, nếu người học mang cho mình tâm lý chán ghét, sợ hãi thì sẽ không thể học tốt được. Đặc biệt là môn xướng âm thiên về cảm xúc, cảm nhận, cảm thụ của bản thân. Người học cần xây dựng cho bản thân lòng say mê, yêu thích với môn xướng âm.

Xướng âm là một hành trình khám phá từ từ, chậm rãi và thâm nhuần từng chút một, người học với tâm trạng thoải mái, không gượng ép sẽ cảm thấy việc học xướng âm không hề khó khăn, hơn hết lúc này người học sẽ thấy thú vị và cảm thụ được âm nhạc một cách hiệu quả nhất. Để tạo nên sự hứng thú trong học xướng âm, chúng ta nên giảm độ khó khi thực hành xướng âm. Người học cần nắm vững nhạc lý cơ bản đủ để hiểu được đoạn nhạc viết gì. Sinh viên có thể đọc xướng âm và áp dụng kỹ thuật thanh nhạc vào, xướng âm là bài tập rèn luyện giọng hát cực kỳ hiệu quả, việc kết hợp 2 bộ môn này sẽ tạo nên sự hứng thú rất nhiều cho các bạn sinh viên.

4.2. Chia thành các phần nhỏ

Xướng âm là phân môn cung cấp cho sinh viên phương pháp luyện đọc, đọc cao độ, trường độ, tiết tấu, biết nghe và cảm thụ âm nhạc, cuối cùng tiến tới đọc hoàn chỉnh một giai điệu, một tác phẩm âm nhạc. Nội dung học tập chia thành các phần nhỏ nhất có thể, việc chia nhỏ như vậy sẽ giúp người học cảm thấy nhẹ nhàng và thoải mái hơn khi học, từ đó sẽ đạt được mục tiêu mong muốn. Chúng ta có thể chia nội dung học tập thành các phần nhỏ để luyện tập.

Luyện tập kỹ năng đọc trường độ. Trường độ có nghĩa là độ dài ngắn của âm thanh. Trường độ đóng một vai trò rất quan trọng bởi vì độ dài ngắn của âm thanh tạo nên sự chuyển động lúc đều đặn, lúc nhịp nhàng, lúc ngân nga, lúc dồn dập.... Trong tác phẩm âm nhạc, sự chuyển động liên tiếp giữa những nhóm trường độ khác nhau của âm thanh tạo thành nhóm nhịp điệu. Các nhóm nhịp điệu liên kết với nhau hình thành

loại nhịp của tác phẩm. Trường độ âm thanh được thể hiện bằng hệ thống hình nốt nhạc (nốt tròn, nốt trắng, nốt đen, nốt móc đơn,...).

Trong tác phẩm âm nhạc, nhịp, loại nhịp đóng vai trò quan trọng, chữ số trên chỉ số phách trong một ô nhịp, chữ số dưới chỉ độ dài của mỗi phách tương ứng với một phần mấy của nốt tròn. Những loại nhịp phổ biến trong phân môn xướng âm 1 là: 2/4; 3/4; 4/4. Khi biết số chỉ nhịp ta sẽ biết số phách được quy định trong mỗi ô nhịp, đồng thời biết giá trị mỗi phách tương ứng với hình nốt nào và vị trí phách mạnh, phách nhẹ trong ô nhịp. Trong âm nhạc, trường độ của âm thanh luôn chuyển động luân phiên nối tiếp nhau. Sự tương quan trường độ của các âm thanh nối tiếp nhau được gọi là tiết tấu. Khi các trường độ được liên kết với nhau theo thứ tự nhất định sẽ tạo thành những nhóm tiết tấu (hình tiết tấu).

Rèn luyện kỹ năng gõ phách. Trong những bài học đầu tiên trên lớp, sinh viên cần nắm vững những kỹ năng gõ phách và phân chia phách mạnh, nhẹ hay phần mạnh, phần nhẹ của phách. Một phách chia thành hai nửa bằng nhau được gọi là phần mạnh của phách và phần nhẹ của phách. Phần mạnh của phách tương ứng với thời gian tay ta gõ xuống một điểm nhất định, phần nhẹ của phách tương ứng với tay ta nhấc lên một điểm rồi trở về vị trí xuất phát. Việc rèn luyện gõ phách thường xuyên giúp sinh viên tạo cảm giác về độ dài của âm thanh. Ví dụ: Nhịp 2/4 là nhịp có hai phách trong mỗi một ô nhịp, giá trị mỗi phách tương ứng với một nốt đen thì tất cả các phách có trường độ bằng 1 nốt đen trường độ phải bằng nhau, tránh trường hợp lúc gõ nhanh, lúc gõ chậm. Tương tự như nhịp 2/4, học viên đọc và phân tích phách của mỗi loại nhịp nhiều lần nhằm mục đích giúp các em ghi nhớ tính chất nhịp, các phần của phách, các phách mạnh nhẹ trong chuyển động của các loại nhịp

Rèn luyện đọc tiết tấu. Rèn luyện tiết tấu được thực hiện từ giai đoạn đơn giản đến phức tạp, cấp độ dễ đến khó.

Giai đoạn 1: Rèn luyện đọc và gõ âm hình tiết tấu. Trong giai đoạn này các bạn học viên đọc những âm hình tiết tấu dễ và cơ bản như trường độ nốt tròn, nốt trắng, nốt đen, nốt móc đơn, nhóm nốt tròn kết hợp nốt trắng, nhóm nốt trắng kết hợp nốt đen, nhóm nốt đen kết hợp nốt móc đơn, nốt có dấu chấm dôi. Học viên sẽ tập đọc các nhóm tiết tấu đơn lẻ (từng ô nhịp) nhiều lần từ chậm đến nhanh cho đến khi đọc được thuần thục từng nhóm tiết tấu.

Giai đoạn 2: Sau khi luyện các âm hình tiết tấu đơn lẻ ở giai đoạn một, cứ kết thúc một chuỗi âm hình, học viên có thể tự ghép các âm hình tiết tấu đó với nhau để tạo thành một chuỗi tiết tấu tổng hợp để luyện tập. Có thể ghép các âm hình dễ với nhau, cũng có thể sắp xếp các âm hình dễ xen kẽ với âm hình khó, khi đã thuần thục các em có thể ghép các chuỗi âm hình khó liên tiếp nhau để kết hợp rèn luyện, như vậy học viên rèn luyện được cả phản xạ nhanh nhạy trong quá trình tập luyện. Khi đọc chuyển giữa các dạng tiết tấu, từ nhóm tiết tấu này qua nhóm tiết tấu khác, một phần không ít học viên thường gặp phải vấn đề cuốn nhịp. Để đọc tốt, thực hiện tốt các dạng tiết tấu khác nhau, các em cần phải giữ nhịp ổn định và đều đặn.

Giai đoạn 3: Đọc tên nốt nhạc theo tiết tấu. Đây là một phương pháp rèn luyện kỹ năng đọc tiết tấu giúp học viên hình thành phản xạ về tiết tấu, nhận biết tên và vị trí của nốt nhạc trên khuông nhạc. Cách đọc này hỗ trợ rất nhiều vào việc đọc cao độ nốt nhạc. người học được rèn luyện đọc tên nốt và nhớ vị trí nốt trên khuông nhạc sẽ không bị chi phối nhiều trong khi đọc cao độ và khiến việc đọc cao độ trở nên nhanh và dễ dàng hơn.

Luyện tập kỹ năng đọc cao độ. Cao độ là độ cao thấp của âm thanh phụ thuộc vào tần số dao động của vật thể rung. Trong việc học xướng âm, cao độ luôn được coi trọng bởi việc đọc chính xác cao độ của âm thanh là một trong những nhân tố hình thành nên giai điệu của âm nhạc. Cao độ được thể hiện ở vị trí âm các nốt nhạc

nằm trên khuôn nhạc với từng loại khoá cụ thể. Cung và nửa cung là đơn vị để so sánh sự tương quan về cao độ giữa các âm thanh. Dựa vào khoảng cách về cao độ giữa các âm cơ bản học viên dễ dàng phân biệt được độ cao thấp của âm thanh được ghi trên bản nhạc và có thể mã hoá những kí hiệu âm nhạc đó bằng giọng của mình.

Đọc gam và hợp âm rải: Việc đọc đúng gam và hợp âm rải giúp người học ghi nhớ vị trí âm thanh của các nốt nhạc, phân biệt được nốt nào đọc cao hơn, nốt nào đọc thấp hơn. Sau đây, tôi chỉ đề cập tới hai gam chính đó là gam trưởng tự nhiên và thứ tự nhiên. Bài học đầu tiên của việc luyện tập kỹ năng cao độ chính là làm quen với cao độ 7 nốt nhạc chính (Đô, Rê, Mi, Fa, Sol, La, Si) thông qua dụng cụ hỗ trợ (piano, guitar, ứng dụng trên điện thoại,...). Học từng nốt một trước khi học một đoạn rồi đến bài nhạc hoàn chỉnh! Người học cần nghe đi nghe lại nhiều lần các nốt nhạc từ thấp lên cao và ngược lại, sau đó xướng cao độ theo nốt nhạc đó, nên ghi âm lại để so sánh âm thanh mình phát ra với âm thanh nhạc cụ có giống nhau không, nếu có lỗi sai, hãy cố gắng tìm ra lỗi sai đó rồi sửa. Để thay đổi hình thức tập luyện, các bạn cũng có thể tập luyện bằng cách ngược lại: xướng âm nốt nhạc trước, sau đó kiểm tra lại bằng nhạc cụ.

Người học có thể lấy cao độ tuyệt đối trên đàn cho âm chủ của giọng nào đó để đọc gam. Tuy nhiên, nên chọn độ cao phù hợp với đặc điểm giọng hát của mình để khi vào đọc bài xướng âm cụ thể không phải thay đổi độ cao âm chủ đã chọn. Khi đọc gam cần đọc chậm theo bước lần từ bậc I ở quãng tám thứ nhất đến bậc I ở quãng tám thứ hai. Dù là giọng trưởng hay giọng thứ thì đều đọc gam từ dưới lên trên rồi tiếp tục từ trên xuống dưới. Đồng thời khi đọc mỗi bậc thì cần phải ghi nhớ khoảng cách cao độ giữa các bậc với nhau.

Học viên có thể đàn để lấy âm chủ rồi đoán bằng cách xướng âm nốt đặng sau nốt vừa đàn, với phương pháp này các em sẽ có kỹ năng đánh giá được vị trí âm thanh mình vừa xướng âm lên

có chính xác hay không, điều này cũng góp phần vào việc nâng cao thính giác âm nhạc của các em. Đọc hợp âm rải là một phần rất quan trọng trong bước đầu tiên của việc rèn luyện cao độ, thường tiến hành sau khi luyện đọc gam. Đọc nhiều lần hợp âm rải sẽ hỗ trợ các em trong việc ghi nhớ vị trí âm thanh của các âm chính và âm ổn định trong gam, từ đó các em sẽ có những điểm tựa để có thể kiểm tra một cách chính xác âm thanh mà mình đọc. Đọc hợp âm rải được tiến hành với 3 hợp âm chính của bậc I, hợp âm bậc IV và hợp âm bậc V (D hoặc D7). Người học có thể dựa vào ba hợp âm này để đọc các nét nhạc hay gặp trong các bài xướng âm và để tìm cao độ trong bài xướng âm. Đọc hợp âm rải thường được đọc từ dưới lên trên rồi đi xuống, dựa vào gam để tìm ra các âm cho hợp âm.

Kỹ năng đọc quãng: Việc luyện đọc quãng thường được tiến hành sau khi đọc gam, các bạn nên luyện tập từ quãng gần rồi đến quãng xa (quãng 2, quãng 3, quãng 4, quãng 5, ...) đồng thời cũng nên lựa chọn tiết tấu thích hợp để việc luyện quãng hiệu quả hơn. Luyện quãng giúp người học nghe, phân tích và ghi nhớ được đó là màu sắc của quãng gì (quãng trưởng, quãng thứ, quãng đúng, quãng tăng, quãng giảm). Việc ghi nhớ màu sắc của quãng là rất tốt vì nó sẽ đi vào tiềm thức của người học. Khi đọc một bài xướng âm mới, các em sẽ tự nhớ ra được các quãng tương tự với những quãng trong trí nhớ. Đó cũng chính là mục đích của việc rèn luyện kỹ năng đọc quãng.

Rèn luyện kỹ năng đọc sắc thái. Việc thể hiện đúng sắc thái tình cảm của bản nhạc là điều rất cần thiết cho việc rèn luyện cách xử lý tác phẩm âm nhạc và cảm thụ âm nhạc một cách sâu sắc. Đồng thời là phương pháp rèn luyện cho người học cách thể hiện bản nhạc một cách trọn vẹn, sự tinh tế, rung động cũng như sự cảm thụ âm nhạc của mỗi sinh viên.

Kỹ năng thể hiện cường độ, nhịp độ. Người học cần nắm được hệ thống các kí hiệu bằng ngôn ngữ về cường độ trong âm nhạc như: p, pp,

mp, cresc., sf, dim. Trong âm nhạc Việt Nam người ta còn sử dụng kí hiệu sắc thái bằng ngôn ngữ tiếng Việt như: trong sáng, nhẹ nhàng, duyên dáng, vừa phải, nhấn nhủ, tình cảm, vui vẻ... có những đoạn nhạc đơn giản và tiết tấu không khó, nhưng việc xử lý sắc thái liên tiếp khiến cho đoạn nhạc trở nên thú vị. Xướng âm một đoạn nhạc không đơn thuần chỉ đọc đúng tên nốt, đúng tiết tấu mà hơn nữa là việc thể hiện chúng giống như những bài hát, có lúc dịu dàng tha thiết, có lúc mạnh mẽ, dồn dập.

Yếu tố quan trọng trong việc hình thành kỹ năng đọc đúng sắc thái bài xướng âm là đọc đúng trọng âm của loại nhịp. Mỗi một loại nhịp hình thành trọng âm khác nhau. Ví dụ nhịp 2/2 trọng âm rơi vào phách thứ nhất, phách thứ hai không có trọng âm. Ở nhịp 3/4 trọng âm rơi vào phách thứ nhất, phách thứ hai và phách thứ ba không có trọng âm. Việc nhấn đúng trọng âm ở mọi loại nhịp cũng là một phần trong rèn luyện kỹ năng thể hiện sắc thái. Nếu học tốt kỹ năng thể hiện sắc thái sẽ giúp các em dễ dàng xử lý tình cảm trong các tác phẩm âm nhạc, từ đó hình thành nên thị hiếu thẩm mỹ.

Kỹ năng đọc liền hơi liền tiếng và rời tiếng.

Đọc liền giọng là cách đọc chuyển tiếp liên tục đều đặc từ âm nọ sang âm kia tạo nên những câu hát liền tiếp không ngắt quãng, người ta thường xử dụng thuật ngữ “legato”, hoặc dấu nối hình vòng cung đặt lên trên hoặc phía dưới các nốt cần luyện âm, tạo cho bài xướng âm những đường nét mềm mại, dàn trải.

Đọc rời tiếng hay còn gọi là “staccato” là cách đọc ngắt, nảy của từng âm, việc sử dụng cách đọc staccato để diễn tả tình cảm rộn ràng, vui tươi, nhí nhảnh. Staccato thường được kí hiệu bằng dấu (.) được đặt ở bên trên hoặc bên dưới nốt nhạc. Người học nén hơi thở liên tục và đẩy nhẹ nhàng, không nên bật hơi ra theo từng nốt nhạc mà cố gắng giữ cho bụng tương đối ổn định, mềm mại. Âm thanh phát ra nhẹ nhàng, gọn tiếng, linh hoạt, rõ ràng từng âm một.

4.3. Tập chậm, lặp đi lặp lại

Quá trình luyện tập, người học phải tập trung cao độ để lắng nghe và xướng âm một cách thật chậm rãi, chính xác. Nếu có lỗi sai, hãy cố gắng tìm ra lỗi sai đó và sửa chữa, không nên vội vàng học phần tiếp theo. Khi việc tập luyện của bản thân đã có những tiến bộ rõ rệt, sau đó nâng bài tập khó hơn bằng cách nghe và xướng âm theo những nốt có khoảng cách cao độ xa hơn, hay khó hơn nữa là tập nghe và xướng theo những cao độ ngẫu nhiên. Sau phần luyện nghe từng nốt nhạc, cần có thêm bài tập để nâng cao trình độ cũng như đổi bài tập để tăng phần hứng thú học tập. Kỹ năng là do trong quá trình lặp đi lặp lại một nhóm hành động nhất định có chủ đích và có định hướng rõ ràng. Theo quan điểm sinh học, khi muốn tạo dựng kỹ năng, không việc gì hiệu quả hơn bằng hành động và “lặp đi lặp lại” là việc làm vô giá và không thể thay thế, nó giúp các neuron ở vùng não giữ chức năng cảm thụ âm thanh liên kết với nhau mạnh mẽ hơn dẫn đến khả năng cảm thụ âm nhạc cũng phát triển theo.

Để tạo nên được kỹ năng xướng âm chính xác đòi hỏi người học phải thực hiện việc luyện tập lặp đi lặp lại nhiều lần, không những luyện tập nhiều lần mà còn phải luyện tập hằng ngày trong khoảng thời gian dài. Những biện pháp này cũng có thể ứng dụng vào những môn học kỹ năng khác như: thanh nhạc, chơi nhạc cụ, thậm chí đối với hầu hết các môn thể thao.

5. KẾT LUẬN

Hoạt động tự học của sinh viên đóng vai trò rất quan trọng trong quá trình học đại học, đặc biệt cần thiết trong phương thức đào tạo theo tín chỉ. Hoạt động tự học không thể đạt hiệu quả nếu như chỉ có sự nỗ lực một phía từ giảng viên. Dù giảng viên có cố gắng đổi mới phương pháp, hình thức dạy học đến đâu nhưng sinh viên không có ý thức tự học, tinh thần thái độ học tập không tốt thì việc học sẽ không đạt hiệu quả. Phân môn xướng âm 1 là môn học nền tảng cho các môn học chuyên ngành âm nhạc tiếp theo, yêu cầu sinh viên phải nắm vững kiến thức của

môn học thì các môn tiếp sau đó mới phát triển tốt. Trong quá trình giảng dạy, bản thân tôi vừa giảng dạy vừa thăm dò, rút kinh nghiệm, nghiên cứu để chọn giải pháp tốt nhất, mang lại hiệu quả cao nhất. Để đạt được mục tiêu cao của phân môn xướng âm 1, ngoài việc học tập trên lớp, người học cần phải có biện pháp luyện tập phù hợp ở nhà. Bài viết đã nêu lên thực trạng tự học

môn Xướng âm 1 của sinh viên ngành âm nhạc, đồng thời chia sẻ cách tổ chức tự học. Qua những chia sẻ ngắn ở trên về việc tự học phân môn Xướng âm 1, hi vọng đó là những biện pháp thiết thực và mang lại hiệu quả cao trong việc tự học nhằm nâng cao chất lượng cho sinh viên ngành âm nhạc.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1] Doãn Mẫn (1980), *Phương pháp xướng âm*, Nxb Hà Nội.
- [2] Trịnh Hoài Thu (2011), *Phương pháp dạy học Ký - Xướng âm trong đào tạo giáo viên âm nhạc phổ thông*, Nxb Âm nhạc.
- [3] Đào Trọng Từ, Đỗ Mạnh Tường, Đức Bằng (1984), *Thuật ngữ và ký hiệu âm nhạc thường dùng*, Nxb Giáo dục.
- [4] Trang trí Nhà mới (2022), *Cách học Sướng âm tốt nhất hiện nay*, truy cập tại <https://trangtrinhamoi.com/cach-hoc-xuong-am-tot.html>.